

Presidente D. Valentín Almirall

ACTA

DE LA

PERTENECE A LA BIBLIOTECA DEL
ATENEU BARCELONÉS

SESIÓN PÚBLICA

CELEBRADA EN EL

ATENEU BARCELONÉS

EL 30 DE NOVIEMBRE DE 1896

El señor Presidente, en nombre del Ateneo Barcelonés, dió en catalán las gracias á la autoridad, á los representantes de Corporaciones y á los demás señores asistentes al acto, declaró abierto en este Ateneo Barcelonés el curso de 1895 á 1896 y levantó la sesión.

EL SECRETARIO GENERAL,
Juan Maragall

V.º B.º

EL PRESIDENTE,
Angel Guimerà

MINISTERIO
DE CULTURA

ACTA

DE LA

SESIÓN PÚBLICA

CELEBRADA EN EL

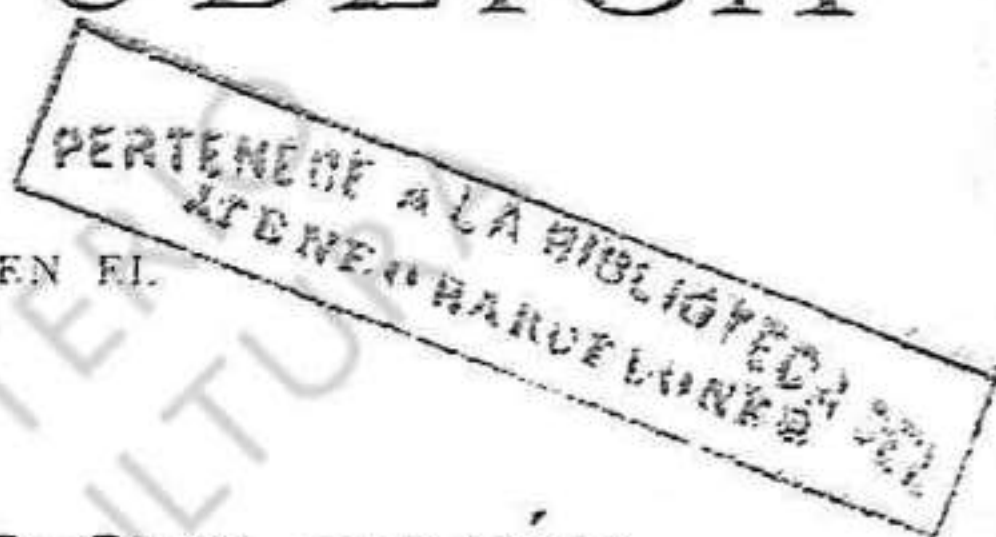
ATENEO BARCELONÉS

EL 30 DE NOVIEMBRE DE 1896

BARCELONA

TIPOGRAFÍA «L'AVENÇ»: RONDA DE LA UNIVERSIDAD, 4
1896

MINISTERIO
DE CULTURA

Actos de la Sociedad

JUNTA DIRECTIVA PARA EL AÑO DE 1896 Á 1897

Presidente

D. VALENTÍN ALMIRALL

Vicepresidente

D. JOSÉ FRANQUESA

Secretario

D. ENRIQUE PRAT DE LA RIBA

Vicesecretario	D. JOAQUÍN AGUILERA
Tesorero	» LAMBERTO MATA Y SALA
Contador	» JAIME MASSÓ TORRENTS
Conservador	» JUAN COSTA

Bibliotecario

D. LUIS CLARAMUNT

Vocales

D. MARIANO BATLLÉS
» JUAN MARAGALL
» RAIMUNDO CASELLAS
» LUIS ROUVIERE
» IGNACIO GIRONA
» MANUEL M.ª ANGELÓN
» JOSÉ AMARGÓS

JUNTAS DE LAS SECCIONES

Sección de Literatura, Historia y Antigüedades

- D. Joaquín Casas Carbó, *Presidente*.
- » Pompeyo Fabra Poch, *Vicepresidente*.
  - » Joaquín Cabot Rovira, *Secretario*.
  - » Miguel Augé Carbonell, *Vicesecretario*.
  - » Felipe Font de Rubinat, *Revisor de Cuentas*.
  - » José Franquesa Gomis, *Vocal para la Directiva*.
  - » Jaime Massó Torrents, *Id. id.*

Sección de Bellas Artes

- D. José Puig y Cadafalch, *Presidente*.
- » Luis Labarta, *Vicepresidente*.
  - » Manuel Cusí, *Secretario*.
  - » Joaquín Bonnin, *Vicesecretario*.
  - » Plácido Lupresti, *Revisor de Cuentas*.
  - » Raimundo Casellas, *Vocal para la Directiva*.
  - » José Amargós, *Id. id.*

Sección de Ciencias Morales y Políticas

- D. Raimundo de Abadal, *Presidente*.
- » Víctor Sampere, *Vicepresidente*.
  - » José Pedrerol, *Secretario*.
  - » Juan Sabater, *Vicesecretario*.
  - » Antonio M.ª Romaní, *Revisor de Cuentas*.
  - » Enrique Prat de la Riba, *Vocal para la Directiva*.
  - » Juan Maragall, *Id. id.*

Sección de Ciencias Exactas y Naturales

- D. Manuel Font Torné, *Presidente*.
- » Rafael Calvet Patxot, *Vicepresidente*.
  - » Luis Llagostera, *Secretario*.
  - » Manuel Segalá, *Vicesecretario*.
  - » Augusto Marye, *Revisor de Cuentas*.
  - » Luis Claramunt, *Vocal para la Directiva*.
  - » Mariano Batllés, *Id. id.*

Sección de Agricultura

- D. Federico de Gomis, *Presidente*.
- » Juan Vilanova, *Vicepresidente*.
  - » Andrés Basté, *Secretario*.
  - » José M.ª Noguera, *Vicesecretario*.
  - » José Cortés Aguiló, *Revisor de Cuentas*.
  - » Joaquín Aguilera, *Vocal para la Directiva*.
  - » Ignacio Girona, *Id. id.*

Sección de Industria

- D. Juan Millet y Pagés, *Presidente*.
- » Joaquín Alorda Bosch, *Vicepresidente*.
  - » José Galbany Parladé, *Secretario*.
  - » Carlos Llusá y Ferrán, *Vicesecretario*.
  - » Ignacio Ferrer, *Revisor de Cuentas*.
  - » Juan Costa, *Vocal para la Directiva*.
  - » Luis Rouvière, *Id. id.*

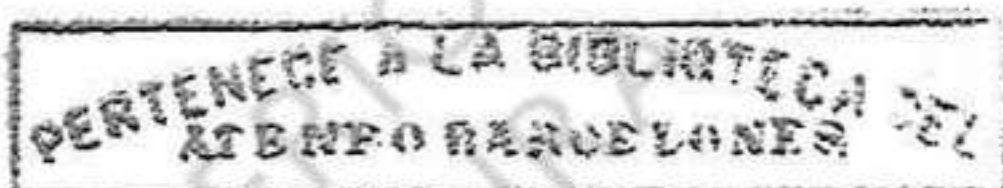
Sección de Comercio

- D. Juan A. Tusquets, *Presidente*.
- » Mariano Planas Escubós, *Vicepresidente*.
  - » , *Secretario*.
  - » Enrique Ferrer Casajemas, *Vicesecretario*.
  - » Alberto Musterós, *Revisor de Cuentas*.
  - » Lamberto Mata y Sala, *Vocal para la Directiva*.
  - » Manuel M.ª Angelon, *Id. id.*

SESIÓN INAUGURAL

DEL AÑO ACADÉMICO DE 1896 Á 1897, CELEBRADA EL DÍA
30 DE NOVIEMBRE DE 1896

En la ciudad de Barcelona, á 30 de Noviembre de 1896, bajo la presidencia de D. Valentín Almirall y estando presentes el M. I. señor D. Federico Schwartz, en representación de la Diputación Provincial de Barcelona; don José Balari y Jovany, en delegación del señor Rector de la Universidad literaria; D. Secundino Coderch, secretario del Colegio de Abogados; D. Juan Permanyer, presidente de la Academia de Legislación y Jurisprudencia; D. Santiago Mundi, por la Real Academia de Ciencias y Artes; D. Adrián Margarit, por el Colegio de Notarios; D. Pablo Torras y D. Juan Freixas, por la Academia y Laboratorio de Ciencias Médicas; D. Nicolás de la Fuente, por el Fomento del Trabajo Nacional; D. Jaime Figuera y don Matías Janer, por el Ateneo Obrero; D. Manuel Cahís, por la Academia Homeopática; D. José Pella y Forgas, como ex-presidente de la Asociación; y gran número de señores socios, el señor Presidente abrió la sesión en catalán y concedió la palabra al señor Secretario General saliente, vocal de la Junta Directiva, D. Juan Maragall, que leyó la siguiente Memoria reseñando la vida del Ateneo durante el finido curso;

MINISTERIO
DE CULTURA

SEÑORES:

EL curso de Julio de 1895 á Junio de 1896 se inició en este Ateneo con una agitación, señal de vida, que ha resultado sumamente saludable para nuestra sociedad, pues sin restar de ella ningún elemento activo, se los ha aportado nuevos y muy valiosos, nos ha estimulado á todos al trabajo propio de la sociedad que aquí formamos, y hasta ha trascendido fuera de ella aumentando la importancia general de un movimiento, el movimiento catalanista, que tiene seguramente sus adversarios, pero que (y las mismas oposiciones que levanta lo demuestran) es un hecho con el cual hay que contar y con el cual indudablemente cuentan aquellos mismos que fingen despreciarlo.

La momentánea discordia producida entre nosotros por ser en catalán el discurso del gran poeta Angel Guimerá al inaugurar las tareas del curso que presidía,

era una discordia de buen agüero, pues demostraba que á nadie eran indiferentes la buena marcha del Ateneo y su significación en la cultura barcelonesa: que unos las veían comprometidas en un mal paso con la evolución que aquel hecho iniciaba en nuestras costumbres; que otros creían ser un gran bien para nuestra asociación el empezar á incorporarse así á corrientes exteriores, de las que, por su naturaleza, no debía ya permanecer por más tiempo aislada; pero que todos amaban el Ateneo como cosa íntima suya: no simplemente en el local de acostumbrada reunión, ni en la riqueza de su biblioteca, ni en los diversos entretenimientos que pudiera ofrecerles, sino en algo que su nombre simboliza, en sus tradiciones, en la virtualidad de su acción, en el alma misma de esta sociedad nuestra.

Y siendo el origen de nuestra discordia un tan elevado amor común, por fuerza el resultado de la lucha había de ser la victoria de todos, si era un mayor esplendor en la vida y actividad del Ateneo.

Y así fué. Nuestros trabajos fueron magníficamente inaugurados por el discurso presidencial en el que Angel Guimerá entonó una vibrante y poética apología á nuestra lengua. Con grandeza de estilo hizo pasar ante nuestra imaginación la historia de la lengua catalana, cuyas glorias sintetizó poderosamente en las tres altas figuras de Muntaner, Llull y Ausías March, enlazando este glorioso pasado con un halagüeño presente lleno de esperanzas para el porvenir.

Agrupando á continuación del discurso presidencial la serie de conferencias dadas en nuestra misma lengua materna, debo mencionar:

La de Puig y Cadafalch sobre la *Arquitectura románica*

catalana, en la que, ayudándose de fotografías y proyecciones, nos puso ante los ojos la evolución de aquel arte en Cataluña, sabiendo mostrárnoslo tan bien identificado con los tiempos en que florecía, maduraba y caía, que bien podíamos creer, en la evolución de aquel arte, contemplar plásticamente el espíritu mismo de nuestra historia.

La de Buenaventura Bassegoda sobre la *Arquitectura gòtica a Catalunya*, auxiliada por iguales procedimientos, nos reveló la riqueza que nuestra patria posee en aquel género de arte y las grandes cualidades que el conferenciante ha puesto al servicio de tan interesante estudio.

La de Santiago Rusiñol, *Andalusia vista per un català*, en la que con visión de artista y con un humorismo que transparentaba la finísima sensibilidad del pintor-poeta, nos comunicó su impresión de la España meridional.

La de Casas-Carbó, titulada *Catalunya trilingüe*, estudio de biología lingüística penetrado de una seriedad de conocimiento y de una fuerza y agudeza, al mismo tiempo, de observación, que lo hacen un documento precioso para la determinación de cómo se piensa, se habla y se escribe en Cataluña en la época presente.

La de Tell y Lafont, *Ideas jurídicas populars del pla de Barcelona*, en la que el conferenciante nos dijo magistralmente tan buenas cosas acerca de la vida del derecho en la sociedad que tenemos tan cerca de nosotros, que salimos de la conferencia con el presentimiento y con el deseo de que Tell ha de decir mucho más sobre materia tan viva, ya que tiene vocación y cualidades excepcionales para tratarla.

La de Luis Durán, *Un aspecte de la qüestió social en lo camp*, trataba asunto tan palpitante de una manera que llamó poderosamente la atención del Ateneo, señalándo-

nos la dirección que debemos imprimir á nuestros estudios si queremos trabajar en vivo y que nuestros trabajos trasciendan á la acción eficaz de todo el pueblo.

Finalmente, la de este secretario sobre la *Ifigenia* de Goethe, cuyo espíritu comparó con el de la *Ifigenia* de Eurípides, leyendo la traducción catalana de algunos de los más hermosos pasajes de la primera.

En castellano nos hablaron:

D. Emilio Clausolles, en una interesante conferencia sobre *El gas acetileno y su aplicación al alumbrado*, en la cual mostró un aparato de su invención, mereciendo grandes plácemes por ella y por haber ilustrado con gran competencia al Ateneo sobre este problema de ciencia aplicada que tanta actualidad tiene en todos los centros civilizados.

D. José Pujal y Serra, en sus dos conferencias sobre *El Drama español en el período romántico*, en las que demostró el estudio que tiene hecho de aquella literatura y su excelente criterio en juzgarla.

El Dr. D. Domingo Martí y Juliá, en la sección de Ciencias Exactas, leyó su ponencia sobre el tema *Responsabilidad criminal ante los Tribunales de Justicia*, trabajo que, dada la especial y reconocida competencia del ponente, no podía menos que añadir interés y relieve á un problema eminentemente moderno y respecto al cual el Dr. Martí y Juliá tiene una autoridad innegable.

D. José P. Gómez y Llacuna aportó también sus estudios y conocimientos á la cuestión lingüística, que tanto interés cobró durante el pasado curso, explicando cómo el conocimiento del castellano y del catalán facilita el de los principales idiomas extranjeros.

D. José Zulueta, que tan grandes cualidades aplica

al estudio de las cuestiones económicas, nos habló de *La cuestión del trigo* con completo dominio de la materia, y su autorizada voz habrá dejado seguramente rastro en cuantos oyeron ó hayan leído su importantísima disertación.

Finalmente, D. Marcial de la Trinxeria dió dos conferencias sobre esta cuestión corcho-taponera de la que ha hecho verdadera especialidad suya y á la que se entrega en cuerpo y alma en pro de su país nativo.

El Ateneo, que se cree en el deber de honrar la memoria de sus socios ilustres fallecidos, dedicó una velada á la del que fué su presidente, el historiador y literato D. José Coroleu. En ella se dignaron tomar parte el Sr. D. Francisco de Bofarull, que leyó un estudio sobre Coroleu historiador; D. José Pella y Forgas, que lo consideró como hombre de pensamiento en general; D. José Roca y Roca, que nos mostró al Coroleu en la vida activa y en la intimidad. D. Federico Rahola leyó una sentida poesía á la memoria de su buen amigo, que lo era de cuantos le conocieron.

Cuatro veladas musicales tuvimos durante el curso transcurido: la de la Capilla rusa Slaviansky d'Agrenéff, cuya estancia en Barcelona marcará seguramente época en la educación musical de nuestras sociedades corales y en el gusto del público; el concierto organizado por el maestro Enrique Morera con su coro *Catalunya Nova*, que con tanta fé y entusiasmo ha venido á dar poderoso impulso al cultivo de la música popular catalana, y un cuarteto que nos hizo oír piezas de los más modernos autores; el concierto Schumann, tan á gusto de todos organizado por el maestro D. Juan Gay con el concurso de la Srta. Vallés y del ya famoso *Orfeó Català*, que dirige el maestro

Millet; y, finalmente, el que dió la señorita D.ª Angelina Kolb bajo los auspicios del maestro Vidiella, y que dejó grato recuerdo en cuantos lo oyeron.

Ya veis, pues, que el curso de 1895-96, lejos de ser perdido para la actividad intelectual y artística del Ateneo, la mostró en movimiento mayor que en algunos cursos anteriores, aun á pesar, ó tal vez á causa de la agitación á que antes me he referido; porque, como he dicho también entonces, la agitación es vida.

Ni ésta ni las reseñadas tareas académicas nos privaron de atender á lo positivo de nuestra vida interior que todas las sostiene. En el curso de 1895-96 han quedado definitivamente saldadas las cuentas que teníamos pendientes de cursos anteriores por gastos extraordinarios realizados en los mismos; de modo que al entrar en el ejercicio actual nuestra situación financiera está completamente despejada.

También pudo la Junta Directiva del Ateneo atender á la interpretación y determinación de puntos reglamentarios, exigidas por cuestiones suscitadas en el calor de la contienda que imprimió carácter á todo el curso: fué la primera interpretación, que todos conocéis, la que se refería á la facultad que tienen los socios de trasladarse de sección durante el curso; facultad omnímoda que por el uso que de ella se hacía al impulso de la lucha entablada, venía á ponerse en contradicción con el espíritu de nuestra sociedad y la seriedad de sus fines; fué la segunda una contestación á la consulta que el señor Presidente de la Sección de Literatura, Historia y Antigüedades dirigió á la Directiva acerca de si en las discusiones podía usarse indistintamente la lengua catalana ó la castellana: la Junta, atendiendo á que los Estatutos no establecen limitación alguna sobre

el particular, y á que el catalán es el idioma de la gran mayoría de socios del Ateneo, que en Cataluña y de Cataluña vive, contestó afirmativamente la consulta.

También acordó la Directiva, entre otros particulares de menos importancia referentes al buen servicio del Ateneo, la adquisición en el extranjero de un aparato de proyecciones que el ejemplo de otras sociedades análogas á la nuestra y los informes de socios competentes hicieron considerar de conveniencia suma.

Aun debiendo el Ateneo prestar tanta atención á su vida interior en tan diversos aspectos, no podía permanecer indiferente á la acción exterior ni renunciar á influir en el medio social en que vive. Así, suscribió 750 pesetas de sus fondos para socorrer á las familias que quedaron desvalidas á consecuencia de la explosión de un polvorín en Palma de Mallorca; elevó una exposición al señor Ministro de Gracia y Justicia pidiendo la suspensión de la R. O. de 16 de Julio de 1895 acerca de la provisión de Notarías y Registros, que en definitiva ha sido derógada por el sucesor del ministro que la dictó; se adhirió á la Exposición que el «Instituto Agrícola catalán de San Isidro» elevó al gobierno para que se mantenga en su integridad el régimen jurídico catalán, y especialmente en lo referente al Consejo de familia; ofreció una medalla de plata al *Consistori dels Jochs Flcrals* para ser adjudicada á la mejor monografía sobre Yxart, Coroleu, Federico Soler ó Martí y Alsina; mandó un telegrama al Gobierno protestando de las ofensas proferidas contra España en las Cámaras norteamericanas; dirigió otro telegrama á S. M. la Reina Regente protestando de la prohibición que una oficina del Gobierno intentó imponer del uso del idioma catalán en las conferencias telefónicas (prohibición que

fué levantada); y, finalmente, rindiendo tributo á la memoria del que fué nuestro dignísimo presidente y amigo muy querido de todos el inolvidable José Yxart, mandó representación al aniversario de su muerte celebrado por el «Ateneo tarraconense de la clase obrera» y dejó una corona sobre su tumba.

Otros fallecimientos de compañeros nuestros que murieron en el curso de 1895-1896 hemos de deplorar, evocando ahora su recuerdo al citar sus nombres. Helos aquí:

- D. Luis Balaguer.
- » Romualdo Planas.
- » Ramón Castellar.
- » Miguel Suriá.
- » José Serra de Febrer.
- » Felipe Gil.
- » Pedro Codina Capella.
- » Jaime Puñet.
- » José Elías Carbonell.
- » Luis Ribas Casanovas.
- » Pedro Serra Turruella.
- » Luis Nogués Polo.
- » Inocente López Bernagossi.
- » José Cladellas.
- » José Galí Pastor.
- » Ramón Roca y Colí.
- » Buenaventura Carreras Solá.
- » José Costas Pujol.
- » Luis Navarro Cañizares.
- » Prudencio Torra y Suñé.

Concluyo esta reseña con un dato que ha de complaceros: hacía ya muchos años que el movimiento de altas y

bajas de socios daba un resultado desfavorable: el número de socios disminuía cada año. Al empezar el transcurrido éramos 1,271 socios; al finir el mismo, liquidadas altas y bajas, nos hemos encontrado 1,292. Hemos vuelto á tomar el camino ascendente. Aceptemos el buen augurio.

HE DICHO

PERTENECE A LA BIBLIOTECA DEL
ATENEO BARCELONÉS DEL

MINISTERIO DE CULTURA

Acto seguido el señor Presidente, D. Valentín Almirall, leyó el siguiente discurso:

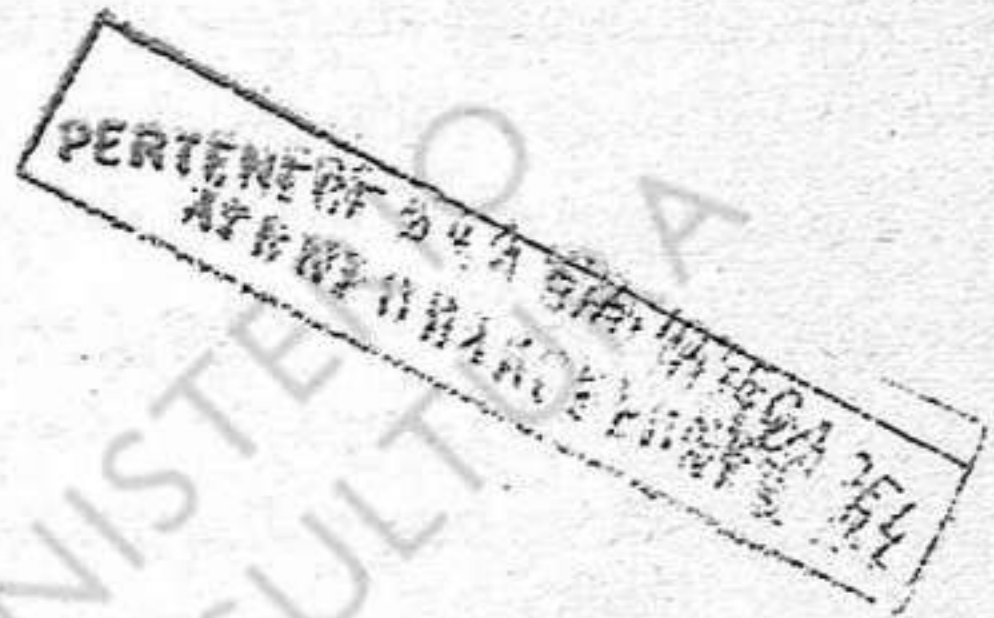

MINISTERIO
DE CULTURA

SENYORS:

COM lo meu antecessor en aquet lloch, dech avuy dirigitme a vosaltres en la llengua nativa de la terra. Y dich que dech, perquè no és per capritxo, ni per excés de carinyo, ni per injustificada preferencia, ni menys encara per odi o malavolensa a tot lo que és patrimoni d'altras regions d'Espanya, si en català vos parlo; ni tinch tant sols lo motiu personal a quin mon antecessor degué atendre. Elegit ell per vosaltres per ser una de las primeras figuras literarias del nostre Renaixement, devia correspondreus essent desde aquet siti conseqüent ab sa propia historia, y ni lliure era d'emplear medis diferents dels que li han donat lo renom de que disfruta. Al ferme pujar a mi an aquet immerescut sitial, trayentme, encara que sols per curt temps, del voluntari apartament en que'm trobava, suposo que haureu tingut en compte mos antecedents d'home de lluita y de discussió, y que, com a tal,

l'adopció d'uns o altres medis ha sigut pera mi sempre accidental y filla de las necessitats o conveniencias del moment, havent empleat tant aviat l'una com l'altra de las dugas llenguas més generalment parladas a la nostra terra, y fins havent recorregut bastantas vegadas a alguna de las estrangeras. No'm trobo, donchs, jo lligat com lo poeta que ara fa un any va parlarvos; y si, seguint los consells unànims de mos companys de Junta, y, segons indicacions, los desitjos de la majoria de mos consocis, he elegit la llengua catalana pera obrir lo curs d'aquest any, per forsa lo fet ha de resultar de més positiva transcendencia. L'Ateneu no se separa de la marxa general que ha seguit lo Renaixement. Lo primer discurs en català va ser, com los primitius Jochs Florals, l'expressió poètica dels sentiments que, més o menys esmortuits, han alenat sempre en los nostres cors; lo segon, com las manifestacions posteriors del regionalisme, serà més prosaich, però anirà ja a objectes positius y es farà eco de reflexivas aspiracions a solucions pràcticas.

No vos passarà pas desapercbut que l'empleu del català en aquest acte, lo més solemne de la nostra Associació, revesteix lo doble caràcter de «acte possessori» y de «revindicació implícita de dret».

Desterrada la nostra llengua de tot lo oficial y fins de tots los actes en quins més o menys lo oficial intervé, no ha quedat pas encara saciat l'afany uniformador que en perjudici de tot lo nostre impera. Unas vegadas, quan menos s'espera, un subaltern delegat li imposa silenci en una reunió pública, y ens obliga a recorre pera obtenir, no una reparació complerta, sinó una transacció vergonyant y a mitjas. Altras, una circular oficinesca nos fa saber que ni en la intimitat de las conversas telefòniques nos és

permès parlar de la manera que millor nos sembli, y no hi hà més recurs que tornar a recorre pera obtenir la revocació de lo manat, no de franch, sinó a cambi de la violació sistemàtica y confessada del secret de la correspondencia privada. A pesar de tal afany, emperò, ens queda encara la llibertat de parlar com volguem en las reunions com la que estem celebrant, y seriam indignes fins de queixarnos si de tal llibertat no fessim ús. Pera l'Ateneu, calificat per tothom com lo primer centre de la vida moral y material de Catalunya, més que un dret és un dever, y al parlar avuy en català prescindeixo completament de mas aficions y preferencias particulars y sols me recordo de que, ocupant la presidencia, represento a l'Associació, y en nom d'ella faig acte possessori del ús de la llengua catalana.

Y aquest acte possessori és al meteix temps una reivindicació implícita del dret que té la nostra llengua a disfrutar, no de més, sinó d'iguals preeminencias que qualsevol altra de las que viuen a la nostra Espanya. Germanas la nostra y la castellana, com fillas de la meteixa mare, ni tant sols pot dirse a quina correspon la primogenitura, indicant tots los documents que si no van començar a respirar lo meteix dia, van neixer, sí, a la meteixa època, que és tot lo més que pot saberse tractantse d'evolucions tant laboriosas y entretingudas com las que suposa la formació de novas llenguas. Criadas l'una al llevant y l'altra al centre de la Península, dividida llavoras en nacions independents y soberanas, los meteixos drets anava adquirint l'una que l'altra, y ab drets iguals van trobarse al unir-se o confederarse'ls dos principals Estats que s'havian anat formant. Si més tart s'han desconegut y trepitjat los drets de l'una, ¿és això motiu pera que'ls hagi perduts?

¿Hem deixat may de protestarne'ls perjudicats? Encara que no hi hagués hagut altra protesta que l'ús no interromput y constant que n'ha fet lo nostre poble, desde las classes més humils a las més elevadas, bastaria y sobraria pera patentisar la justicia de la revindicació.

Perquè, al fer la reclamació de la co-oficialitat de las dugas llenguas, no cal apoyarla en los mèrits absoluts ni relatius de cap de las dugas. De la nostra, que és la que devem aquí defensar, no hem pas de dir si és més o menys perfecta, ni tant sols si té o no té tradicions e historia literaria. Los majors o menors mèrits no alteran lo dret. Pera la reclamació'ns basta acreditar un fet: lo de que està viva y ben viva, y aplicar an aqueix fet un principi lo més fecundo: lo principi de la llibertat.

En nom de la llibertat reclamem parlar y escriure com millor nos sembli; y, per tant, ja que tres o quatre milions d'espanyols, ocupant molts cents de kilòmetres de las costas d'Espanya, tenim com a llengua nativa la catalana ab sos poch variats dialectes, just és que's reconegui'l dret que d'aquet fet deriva. No pretenem cap exclusivisme, y sí sols que cessi l'imposició a que se'ns té subjectes.

Que lo que reclamem és perfectament llegítim ho diu ben clar la consideració de que la co-oficialitat de la nostra llengua no hà de perjudicar los drets de cap altra, y en cambi hà de produir ventatjas a la nostra regió y contribuir a la millora general. No's tracta de rebaixar en lo més mínim los drets ni l'importancia de la llengua castellana, que seguiria essent tant oficial com és avuy, si bé que compartint l'oficialitat ab sas germanas. De las ventatjas que a la nostra regió reportaria no dech ni parlarne, puix tots los que m'escolteu las coneixeu perfectament. De que contribuiria a la general millora no pot ni duptarne tot

aquell que cregui que, socialment parlant, no hi hà cap principi més fecundo que'l de llibertat.

Lo reconeixement de la co-oficialitat de la nostra llengua fóra, además, la reparació d'una gran injusticia, que és ja secular, quals fatals conseqüències estem encara sofrint tots los dias y a totas horas. Si cada individuo té las sevas condicions y aptituts especials, aixís meteix las tenen las agrupacions d'individuos, y cap de las manifestacions d'aquellas en individuos y agrupacions és producte arbitrari d'imposicions, sinó resultat de llarga elaboració per medi de la que'l caràcter natural s'ha anat adaptant a las circumstancias en que ha tingut son desenrotllo. No parlan castellà los castellans ni català nosaltres per mer capritxo, sinó perquè una y altra llengua són respectivament las més adequadas al modo de ser de cada un dels grupos que las tenen com natives. Una llengua, com tot lo que viu, no pot arribar jamay a fixarse y quedar estacionaria: hà d'evolucionar al compàs que evolucionan los que la parlan, y en lo meteix sentit en que l'evolució's verifica. L'imposició, donchs, d'una llengua a un poble és no sols una injusticia, sinó un pecat contra la naturalesa. D'aquí en resulta l'impotencia dels unificadors y l'esterilitat de la seva obra. D'aquí la desesperació d'aquells catalans que, havent passat tota la vida llegint y aprenent en castellà y haventse fins imposat l'obligació de parlarlo en familia, al arribar per primera vegada a terra castellana no hán de fer més que obrir la boca pera que'ls coneguín son origen y'ls donguin lo més gran disgust al dirlos: «V. es catalán».

Podria aquí omplir pàginas y més pàginas patentisant las fatals conseqüències que sofrim encara de l'injusticia de que vos parlo. Los que estem aquí reunits, per fortuna

hem pogut rebre instrucció, y en general sols ne patim del amor propi. Però anem an aquells, que són los més, que sols ab instrucció rudimentaria són, ab son treball y ab sas virtuts cívicas, membres de la societat, tant respectables y més útils que molts altres. Además de la continuada ferida de son amor propi, al veures constantment tractats com ignorants per no saber parlar una llengua que no han mamat, a quants perjudicis estàn subjectes! Però no vull allargarme més, preferint intercalar aquí un pàrrafo que vaig dirigir al poeta Núñez de Arce al contestar, desde la presidencia del *Centre Català*, a son discurs contra'l Regionalisme pronunciat desde la presidencia del Ateneu de Madrid. En llengua castellana, com a prova de que'ls regionalistas no som exclusivistas, li deya llavoras:

«Empezáis por hacer una apología de las lenguas locales, y, aunque queréis levantar el vuelo en alas de la poesía, bien se conoce que no sentís por ellas cariño muy intenso. No es extraño que no lo sintáis, pues no sabe lo que es el amor de padre aquel que no ha perdido un hijo. Vos, nacido en Castilla, es decir, en una región cuya lengua especial es al mismo tiempo la impuesta como oficial á todas las regiones, no podéis comprender el cariño que inspira la lengua «que más penetrantes raíces echa en el corazón, porque es aquella en que primeramente se ha sentido», cuando se la ve postergada y supeditada á otra que puede alegar en su favor quizá su mayor fortuna, pero no su mejor derecho ni sus méritos superiores. El padre feliz que comparte con su hijo la felicidad y la dicha, apenas se apercibe del intenso amor que le profesa, pues lo halla el afecto más natural del mundo. Haced que se interrumpa esta felicidad; suponed que el hijo se pone enfermo, ó cae en la cárcel, y veréis como el amor del

padre, si no aumenta en realidad, parece multiplicarse por sus efectos ruidosos. Vos sentís por vuestra lengua castellana la afección suave que mutuamente se profesan los miembros de una familia feliz; pero poneos en nuestro caso. Suponed que nosotros, los catalanes, ú otros, vamos un día á poner sitio á la ciudad en que residís; suponed que, no bastando nuestras fuerzas á dominaros, viene en nuestro auxilio todo el poder de Francia, y que, á pesar de vuestra resistencia heroica, entramos en la ciudad por asalto. Seguid suponiendo, y figuraos que nosotros nos creemos destinados providencialmente por la Naturaleza para ejercer la *hegemonía* sobre vosotros, y como primer signo de superioridad os imponemos nuestra lengua. Figuraos que os halláis inocente delante de un tribunal, del que pende vuestra vida ó vuestra honra, y que en el momento decisivo, cuando hasta el hombre más rudo saca del sentimiento arranques de elocuencia que le envidiarían Cicerón y Demóstenes; cuando no habla la boca, sino el alma, un juez severo, que no comprende vuestra lengua castellana, os obliga á defenderos en otra que vos conocéis sólo por el estudio. Imaginaos que os halláis en el lecho de la muerte, en los estertores de la agonía, y que al querer hacer el último acto de voluntad en el mundo, al querer garantir el pan de vuestros hijos y el honor de vuestro nombre, del que ha de quedar depositaria vuestra esposa, el notario, inflexible, os dice que no podéis redactar vuestro testamento en castellano. Figuraos que mandáis á vuestros hijos á la escuela, y al volver de ella el primer día, oís que explican á su mamá, no sólo que el maestro les ha explicado la lección en un idioma que no entienden, sino que les ha atemorizado un cartel en que se les amenaza con un castigo si les escapa una sola palabra en

el suyo nativo. Figuraos que os vais á una oficina cualquiera, y el empleado os mira por encima del hombro, pues que, conociendo como suya la lengua oficial, se cree superior á vos, que no habéis llegado, á pesar de vuestros deseos; á pronunciarla de una manera castiza. Imaginaos que os vais al telégrafo, y al dirigir una comunicación afectuosa á vuestro padre ausente, el oficial os dice que al autor de vuestros días podéis llamarle *pare*, ó *père*, ó *father*, ó *vater*, ó *pater*; ó con cualquiera otra palabra que se use en cualquiera lengua ó en cualquier dialecto de los millares que se hablan en el mundo, mientras no le llaméis *padre*, pues que vuestra lengua propia es la única prohibida en el telégrafo, que las admite todas. Imaginad... Mas no quiero que imaginéis ni os figuréis más de lo que he dicho. Seguro estoy de que si leéis este escrito, al llegar á este punto os habréis levantado de la silla, impulsado por la explosión espontánea de vuestra dignidad lastimada. Pues en tal situación, por lo que respecta al lenguaje, vivimos los catalanes. ¿Cómo queréis que no amemos nuestro idioma y que no aprovechemos todos los momentos para protestar contra la tiranía injusta de que somos víctimas? ¡Retirad, os lo suplico en vuestro propio interés, el calificativo de *fanático* que aplicáis al culto que rendimos á nuestra lengua!»

Després de lo dit, no crech que s'alci cap veu sostenint la vulgaritat de que l'empleu del català, desde aquet lloch, és una falta de galanteria y una mostra de poca consideració als no catalans que m'escoltan y són consocis nostres. Jo, com vos he dit abans, sempre que's tracta d'actes indiferents, y, lo meteix que jo, molts dels que com jo pensan, no tenim pas repugnancia a emplear altres idiomas que'l natiu nostre, y no sols lo castellà, sinó qualsevol altre que

poch o molt xapurrejem, surten bé o mal pronunciats dels nostres llavis y més o menos correctes de la nostra ploma, al punt meteix que veyem que ab son empleu podem facilitar la conversa o cultivar relacions ab qui d'altra manera tindriam dificultat d'entendrens. Desde aquesta meteixa cadira, no fa molts dias, deguí per primera vegada presidirvos, y vaig parlarvos en castellà, com en castellà vos ha llegit la Memoria mon company de Junta, deixant aixís ben sentat que no som intransigents y que sabem ser galants sempre que al dret no perjudica la galanteria. Però en aquest acte solemne tinch l'obligació de fer «un acte possessori» y una «reclamació de dret», y precisament l'essencia del acte consisteix en usar la llengua que defensem. Renasqui la llibertat, y cessarà la repugnancia que devem tenir, per més que'ns dolgui, en lo fons del nostre cor. Déixissens en llibertat d'admirar la llengua que ha produhit l'única obra que no té comparació en cap altra literatura, y l'apreciarem tant, per lo menos, com los que per natural la tenen. Que se'ns reconegui'l dret; que's declari, com és just, que todas las llenguas vivas de la part espanyola de la Península són igualment nacionals; que's proclami la co-oficialitat de la catalana, y pot tenirse la seguretat de que, apartada la principal causa del nostre desvio, si seguissim, com seguiriam, enriquint lo patrimoni artístich nacional alentant cada dia més la producció literaria catalana, en cambi la galanteria nos portaria a emplear lo castellà quan a gent d'altras regions nos dirigissim, y l'interès nos impulsaria a redactar en la meteixa llengua molts de nostres treballs científichs y fins bastants de literaris, pera aprofitar lo més gran mercat que pera los tals s'oferiria en un y altre hemisferi. Perquè, no tinch inconvenient en confessarho: al emplear pera materias

científicas, que per sa naturalesa són d'interès general, una llengua poch extesa, podent valernos d'una altra que ho està molt més, fem un verdader sacrifici en aras del dret trepitjat y de la dignitat menyspreada de la nostra patria regional.

* * *

Dech ja entrar en lo fondo del tema y parlarvos de Regionalisme. Y veus-aquí que'm trobo verdaderament embraçat per l'abundancia de la materia. Lo Regionalisme, en lo sentint lato de la paraula, és no sols una solució política-social, sinó també una teoria complerta, un sistema general aplicable a totas las manifestacions de l'activitat humana. És impossible condensarho, no en un discurs, sinó en un llibre, puix que sols pera exposar sas generalitats y aplicacions se necessitaria una biblioteca. En los límits d'un discurs, que tinch de procurar, además, que sigui curt, al objecte de no fatigar la vostra atenció, no podré fer més que anar saltant de branca en branca, limitantme a anunciar los diversos punts de vista de que pugui ocupar-me. Si logrés no més que cridar l'atenció de la generació que puja, fentli interessant son estudi, s'hauria més que complert lo meu objecte.

Perquè, si tinch de dirvos la veritat, res espero de la generació a que jo pertanyo, formada, en general, dins d'un ordre d'ideas completament distint, si no oposat, al que ha de servir de base a las teorías regionalistas. Actors, nosaltres, o espectadors quan menos, de la lluita política avuy ja esmortuida y en descrèdit, conservem tots los resabís del medi en que nos hem mogut durant los millors anys de la nostra vida y som esclaus dels prejudicis que

van infiltrar en las nostras inteligencias las teorías que estavan alguns anys fa en predicament, y que volen seguir sostenint los que en ellas fundan son predomini dintre l'ordre de cosas que impera encara. Educats en los principis ab pretencions d'absoluts de començaments d'aquet sigle, no poden los uns compendre lo progrés sinó dins de la democracia a la francesa, que de fet fa predominar la igualtat sobre la llibertat, ni'ls altres poden imaginarse sistemas conservadors distints dels del temps de l'agonia de las monarquias absolutas, disfregantlas tot lo més ab l'hipòcrita domini del doctrinarisme. Ni aquells són capaços d'establir bases perfectament lliberals, ni aquestos de crear una autoritat que sostingui ab forsa l'ordre sens arbitrariedad ni tiranias.

Per aquells, l'ideal d'un Estat avansat s'ha de fundar en lo sufragi universal sens contrapès, y per aquestos no pot subsistir una nació sens un bastó que manejat pel poder reparteixi cops de cego a tots aquells que, com lo poder y com aquells que'l poder representa, no pensin y obrin. De manera que pera viure en societat no podem escaparnos de la subjecció o ja a un sol o ja a una majoria, sens fre ni deturador l'un ni l'altra. L'exemple està ben patent avuy en la República francesa: l'aspiració dels radicals que d'avansats blasonan, voldrian suprimir lo senat y fins la presidencia, és a dir, destruir los poch elements que són contrapès al absolutisme de la cambra llegendativa; és a dir, deixar a las minorias y als individuos sens cap de las pocas garantias de llibertat y de respecte als drets que'ls quedan.

Mes si la generació a que jo pertanyo és, en general, incapaç d'entrar en un ordre d'ideas que's presenta com nou a la nostra terra, la generació que ha entrat avuy a la vida,

lliure de compromisos y ab menos prejudicis que l'anterior, puix sols està subjecta als que ha après en las aulas o en la vida pràctica sens cap entusiasme, puix que ni'ls que se'ls han ensenyat no'l senten, podrà canviar radicalment lo modo de sentir y de pensar de l'opinió general. Y, ja que per fortuna la nostra Associació està avuy en mans de la gent jove, representant del element actiu que d'aquella forma part, me sembla que la millor campanya que podria fer durant lo curs que en aquet moment tinch lo gust d'inaugurar, seria la d'estudiar, per medi de discussions, conferèncias y demés recursos reglamentaris, lo principi regionalista en totas sas manifestacions, o sigui ab aplicació a tots los rams de l'activitat y vida públicas. Al efecte, la Biblioteca deuria començar per reunir los elements d'estudi que avuy li mancan a fi de que en ella trobessin los senyors socis tot lo que necessitarian per la campanya que propono.

Si l'emprenguessiu, lo primer que, a mon entendre, deuriau fer seria aquilatar los conceptes de llibertat y democracia, d'avenç o progrés y d'estacionament o conservació, que són precisament los més falsejats dins del ordre d'ideas avuy en decadencia, de que abans vos parlava. La llibertat ha de ser considerada no tant sols com un fi, sinó també com un medi, y a son ús y garantia ha de contribuir, si bé que no exclusivament, la democracia, o sigui'l principi d'igualtat. Y dich no exclusivament, perquè l'imperi absolut de l'igualtat, cas de que fos possible, constituiria un absolutisme tant inaguantable com lo del autòcrata més despòtich. Per això és que'ls tractadistas que s'inspiren en l'ordre d'ideas que jo exposo, declaran que, dins la teoria del Estat, aixís la llibertat absoluta del individu, que constituiria l'anarquia, com l'absorció

complerta del individu pel conjunt, que constituiria'l comunisme, forman los dos polos oposats, que, com los geogràfichs de la terra, són complertament inhabitables. Las terras habitables estàn en las zonas mitjas, és a dir, en lo predomini de la llibertat, temperada per l'imposició igualitaria representada pel poder social.

Pera aquilatar lo concepte de llibertat, que és lo que més nos interessa, deuria deixarse de banda quasi tot lo bagatge francès que'ns han carregat fins ara y proporcionar-nos una maleta de fabricació anglo-saxona, que ompliriam després ab molta roba de casa nostra, que avuy semblaria a molts passada de moda, però que haurian de confessar que no'ns cau pas malament tant bon punt com nos la vegessin posada.

Al aquilatar y posar en son punt lo concepte conservador, hauria de ferse la meteixa depuració que hem dit respecte del de llibertat. Dintre dels sistemas avuy imperants, com res o molt poch hi hà digne de conservarse, los que representan l'inercia o forsa de resistència a las innovacions, han de ferse defensors y campeons de fets abusius y teorias arbitrarias y antipàticas, que, a pesar de considerarlos un mal, lo conceptuan menor que las innovacions a que resisteixen. Dins del sistema regionalista, fill de la pràctica de la llibertat, la forsa conservadora se fa interessant y simpàtica y passa a representar lo verdader patriotisme, ja que és lo que preserva las institucions polítiques de tota innovació perillosa o poch meditada. Allavors l'esperit de conservació té verdadera rahó de ser, y, com las resistencias enèrgicas de la naturalesa, passa a ser verdadera font de salut robusta y vida ordenada. Giris la vista a tots los països constituits ab arreglo als principis regionalistas, y's veurà que lo meteix a Alemanian que a Austria y

al imperi britànic, que en las Confederacions nort-americana y suissa, són los partits conservadors los que sostenen las institucions, defensantlas dels radicalismes que voldrian portarlas cap al unitarisme los uns, y cap a la disgregació o separatisme dels membres del Estat los altres.

Aquilatats aqueixos conceptes, y abans ja, durant la aquilatació, s'hauria de posar tot lo punt en fer lluhir ben bé tota la bellesa dels principis regionalistas. Lo Regionalisme català, o sigui'l Catalanisme, ha mirat quasi sempre massa enderrera, no prestant tota l'atenció deguda al present y menos al pervenir encara. Per això s'ha presentat algunas vegadas entrenyinat per fòra y ple d'odi y malavolensa per dintre, privantli això de conquistarse totas las simpatias que devia guanyarse. No seré jo qui negui que tenim motius de queixa que'ns sobran, y que tota l'història dels derrers sigles és un teixit d'injusticias, de las quals ha sigut víctima la nostra terra. Mes ¿hem de recordarho tots los dias y a totas horas? ¿Ha de fundarse una causa noble y generosa en lo despertament d'odis y malavolensas que ja estavan mitj adormits? Deixem en pau als Felips V y als Olivares, que al fi y al cap varen obrar com las ideas dominants a la seva època'ls imposavan, y a poca diferencia com els catalans tractavan als súbdits de las demás regions en que dominavan. Ni al nostre meteix poble li fan ja gran efecte las declamacions contra aquells representants d'altras èpocas y d'altras situacions. No als Olivares y Felips d'allavors hem de combatre, sinó als d'avuy, ja que per desgracia avuy no'n faltan, y si pot ser, creyeume, nos farem més simpàtics combatent institucions, ideas, abusos y extralimitacions, que no pas als homes que las encarnan y'ls executan.

Mirant massa enderrera, además, se cau en lo perill de

pretendre resurreccions que són tant impossibles y contraries a la naturalesa en lo polítich social com en lo individual. Als morts deixemlos quiets en lo cementiri, però aprofitemnos, sí, de las ensenyansas que van darnos en vida, pera aplicarlas a las necessitats que actualment sentim. Si no haguessin mort las Corts catalanas, ni'l Concell de Cent, ni las altras institucions genuinas de la terra, ¿creyeu tal vegada que foren avuy lo que allavors eran? ¿Creyeu que no haurian evolucionat, acomodantse a circumstancias novas, com evolucionat tot lo que viu, puix que l'evolució y la transformació és precisament la vida? En lo passat no hem d'estudiar sinó lo que és permanent, lo que és característich del nostre poble, pera tenirho en compte al formular las aspiracions que avuy sentim.

La bellesa dels principis regionalistas no lluhirà ab tot son esclat si no fem ben patents sos fonaments científichs y sas condicions artísticas. Desentranyant l'estat actual de la ciencia, que fuig avuy dels absolutismes d'altras èpocas y no admet arguments d'autoritat que no's basin en l'observació o neixin d'ella per inducció llegítima o deducció lògica, trobarem sens ombra de dupte que l'organissació regionalista és la que més s'acomoda a las tendencias científicas actuals.

Donant base científica al Regionalisme desvirtuarem los càrrechs aparentment més fundats que's fan contra tals aspiracions. Se las moteja de raquítics y encongadas, se las acusa de reaccionarisme arqueològich, y se suposa que ab son exclusivisme vindrian a destruir la gran conquesta que, segons ells, ha sigut pera'l progrés la formació treballosa de grans nacions unificadas. Encara que, sens profundisar la materia, fàcil és contestar a tals càrrechs y tornarlos contra'ls meteixos que'ls fan. Com ja he tractat

l'assumpto varias vegadas, permeteume que aquí vos repeiteixi alguns pàrrafos que condensan lo que en aquet punt deuria dirvos.

«Desde que hi hà homes a la terra, o al menos desde que'ls homes han tingut consciencia de sas facultats intellectuals y morals, hi han hagut ideals y fets, poesia y prosa. L'afany d'unitat ha sigut sempre una de las aspiracions poètiques; però com si'l mito de Tàntal o de las Danaides fos la síntesis de la lley fatal de l'humanitat, tal aspiració no ha pogut jamay realisarse, puix que sempre ha tingut de detenirse devant del fet de la varietat, que és condició de tots los sers ab quins los nostres sentits nos relacionan. Tota l'història pot tal vegada condensarse en la lluita entre aquet fet y aquella aspiració. Los que s'han sentit forts, reys o pobles, individus o colectivitats, han volgut imposar lo que podriam anomenar ideal humà. Tots ells han tingut en contra seu las varietats que no han deixat jamay ofegarse. Los rius de sanch que s'han fet corre han lograt tot lo més ferlas desapareixe, durant curts moments, de la superficie; mes al punt meteix que ha minvat la forsa que las retenia al fons, han tornat a surar, com sura un cos més lleuger que l'aygua sempre que estigui lliure de tota forsa estranya.

»Lo noble ideal humà d'unitat no s'ha conseguit fins are, ni's conseguirà jamay mentres se vagi pel camí de las imposicions per la forsa, o siga mentres se prescindeixi del fet de las varietats. En lo terreno polítich, l'Imperi o la República universals són senzillament aspiracions absurdas, y, per lo tant, impossibles. Tots los pobles conquistadors, tots los quefes guerrers, no han produhit més que unitats efímeras, que sols han durat mentres sos medis de retenció han sigut superiors als d'expansió dels subjugats

o súbdits. L'unitat contra las varietats ha sigut y serà sempre qüestió de forsa y res més.

»Y ¡pobra humanitat si alguna vegada se consolidés lo triomf de la força! Fóra senyal de que hauria arribat l'hora de cessar tot progrés y tota millora. La societat seria una mar sens onadas a la superfície, sens peixos ni sers vivents al fons: fóra la mar de la maledicció, fóra la mar morta. Sa atmòsfera seria tant asfixiant y caliginosa, que ofegaria tot lo que dins d'ella quedés ab un sol alè de vida. L'humanitat, ab una sola lley, ab un sol poder, ab una sola llengua y ab costums idènticas, no seria més que una d'aqueixas coleccions d'autòmatas en que cada figura no's mou si'l director no estira'l cordill que la té subjecta.

»Lo Regionalisme, senyors, arrenca de principis complertament oposats. Lluny de voler combatre las varietats, las fomenta com elements de lluita y de vida, y, armonisantlas totas, pretén arribar a l'unitat pel camí de l'unió lliure y espontànea, basada en las mutuas ventatjas y conveniencias. Lluny de ser una aspiració raquítica y encongada, és l'ideal més generós y expansiu que s'ha concebut fins avuy. Lo Regionalisme, com l'Hèrcul de la llegenda, *separa pera unir*, y si regoneix personalitat a totas las agrupacions que's troban en condicions de tenirla, las acosta luego pels interessos comuns a totas ellas, y'ls dona medis pera que l'unió sigui més o menos estreta, segons siguin més o menos importants y forts aquells elements. Dintre de la Regió, que és l'agrupació política tipo, totas las corporacions existents o que puguin crearse disfrutan de vida propia, y, dintre de la lley general, són lliures pera tractar y resoldre llurs assumptos propis. Varias regions forman nació, ab grans interessos comuns, que són representats per un poder nacional. Varias nacions

pertanyen a una meteixa rassa, y per aquesta sola circumstancia tenen llassos, no tant forts com los que juntan a las regions d'una meteixa nació, però prou marcats pera poder establir una entitat que las dirigeixi y reguli. Totas las rasses, fins las més separadas y diverses, pel mer fet d'estar formadas per homes, tenen de comú los grans interessos humans, y res impedeix que entre totas crein una entitat que de tals interessos cuidi. Reparís com pera cap d'aquestas operacions s'hà de prescindir del fet de las varietats, que han sigut la roca en que s'han estrellat tots los dominadors y guerrers. La llibertat individual és regoneguda dins de la corporació, aixís com la corporativa, en sos distints graus, desde la de las regions fins a la de las rasses, se manté ferma dins de l'organisió particularista, puix que cap de las autoritats o poders que's crean pot ocupar-se més que de las funcions que tenen expressament encarregadas. Fòra dels interessos comuns, cada entitat, cada agrupació obra ab complerta independència y cuida de sos interessos propis y especials sense tutelas ni vigilancia de cap classe.»

PERTENEC A LA BIBLIOTECA DEL
ATENEO BARCELONÉS

* * *

Tal és, senyors, lo Regionalisme qual estudi vos proposo. Y com he abusat prou de la vostra atenció, y tocant ja als límits que consent una conferencia, vaig a preparar-me a terminar, lo que faré exposant l'aplicació pràctica que podrian tenir los principis regionalistas a la nostra terra. Com deya també en una altra ocasió, vos repetiré avuy:

«Després de molt divagar, tornem a casa y somniem un demà que s'acosti al que nosaltres desitjariam.

»Y la primera ombra que se'ns apareix és la de las Corts

catalanas, resucitadas y vestidas a l'usansa dels temps moderns. Potser haurem d'empendre un viatge pera assistir a una de sas reunions, puix tal vegada, prestant tribut al principi excentralisador, no's juntan cada any a la meteixa ciutat o vila, o tal vegada han fixat llur residència en una població secundaria, com fa'l Congrés en molts dels Estats de l'Unió americana. Las Corts no's forman pas d'una Cambra, sinó que estàn divididas en dugas, o tal vegada en tres Cossos, que deliberan junts, però votan separats, no podent haverhi resolució eficàs, ni lley feta, que no reuneixi'l vot de dos dels tres Cossos. Naturalment que aquellas dugas Cambras o aquestos tres Cossos no surten pas dels tres brassos que contribuïan a las Corts antigas, puix que l'evolució social ha fet desapareixe o ha modificat las condicions de vida de las classes que'ls formavan, però tampoch deuen llur origen a la sola rahó de las majorias. Una de las Cambras, o un dels Cossos, representa verdaderament al número, puix que és elegit per votació directa de tots los ciutadans actius, empleantse, no obstant, en l'elecció tots los medis que avuy s'estàn purificant pera donar representació proporcional a todas las minorias que tinguin prou vitalitat pera guanyàrsela de més o menos importancia. L'altra Cambra o'ls altres Cossos representan las forsas corporativas, formantse'l segon Cos, si n'hi hà tres, per delegats de las autoritats populars de las nombrosas comarcas naturals en que està dividida Catalunya, designats en nombre igual per cada comarca, puix que todas ellas tenen igual personalitat, y'l tercer per representants de corporacions, nombrats per las que entre aquestas reuneixen condicions d'estabilitat y revesteixen prou importancia.

»Si entressim en una de las sessions d'aqueixas Corts;

veuriam que no discuteixen gaire en reunions generals, que serveixen pera poch més que pera votar, puix que'ls assumptos se preparan ordinariament en lo seno de las distintas comissions en que's divideixen, al estil de las Corts antigas y del Congrés de l'Unió americana.

»Al costat de l'ombra de las Corts se dibuixa la d'un Concell o Comissió, que té l'encàrrech del poder executiu.

»Està format per individus que no poden ser diputats, puix que en l'organissació que somiem, los varis poders del Estat estàn perfectament desllindats y són realment independents l'un del altre, per més que estiguin lligats entre ells pera sa vigilancia mutua. Al meteix nivell del Concell executiu pot observarse una altra ombra: la de l'Audiencia o Senat de Catalunya, elevat a la categoria de Tribunal Suprem pera tots los assumptos de la jurisdicció regional.

»Si dels alts poders del Estat baixem los ulls a las Corporacions y Autoritats particulars de cada comarca y de cada localitat, veurem al primer cop d'ull que las comarcas són molt numerosas (puix en tot Estat lliure'ls districtes administratius és precís que sian molt reduits), y que'l règimen de las localitats és molt variat. Veurem, per exemple, que Barcelona, Reus, Tarragona, Tortosa, Lleida, Girona y altres poblacions que tenen prou vida, se regeixen per Cartas, que otorgan a sos respectius Concells municipals y Autoritats executives grans atribucions y drets, tenint delegadas fins moltas funcions políticas; en tant que las localitats menos importants se regeixen per la lley municipal comuna, que és molt menos ampla, corregintse per aquet senzill medi l'aberració del unitarisme, que vol que una meteixa regla serveixi pera Barcelona y Tarragona, *verbi gracia*, que pera Vallvidrera o Horta. Si

somíem més encara, nos semblarà entreveure que certas comarcas naturals y formadas per una vall, com la d'Aràn y la Cerdanya, han obtingut també Cartas, que autorisan a tots los vehins a decidir sobre'ls interessos especials de la comarca, reunits solemnement a la plassa pública, y començant, com los montanyesos de la primitiva Suissa, per demanar al Cel l'acert en las resolucions. Si preguntem a un aranès o a un tortosí pel dret civil de sas localitats respectivas, nos respondrán que, gracias al sistema particularista, las Corts catalanas, seguint l'exemple del Parlament britànich, llegendan separadament pera totas las petites encontradas que disfrutan d'institucions de dret especial.

»¿Voleu que segueixi somiant, senyors y benvolguts companys? Obrim, donchs, los llibres en que's conté lo nostre dret privat, y veurem que'ls llegendadors no han pas estat en vaga. Totas aquellas institucions que tant s'avenen ab lo caràcter de la gent de la Terra, han sigut acomodadas a las novas necessitats y prestan serveys com en los millors temps. L'enfiteusis, per exemple, després d'haver fet cavar en altrás èpocas tot lo territori de Catalunya, serveix avuy pera fomentar las edificacions. Las senyorias mitjanas de Barcelona, designadas ab nom distint, que respon perfectament a son caràcter modernisat, s'han extès a totas las poblacions que volen aixamplarse, y'ls llaudemis, sense haverse disminuít, han deixat de ser gravamen perpetuo, sofrint en cada traspàs una disminució gradual fins arribar a un límit mínim, armonisant aixís los interessos dels avuy gravats, ab los dels que avuy volen gravarse. La llibertat de testar segueix encarnada en la conciencia del poble, y fins han desaparegut moltes de las trabas que certas situacions imposavan al testador. L'afany català de conservar la casa, no sols se manté en los usde-

fruits, gravamens de restitució y fideicomisos, etc., etc., sinó que s'ha completat ab una institució semblant al *Home-stead* de molts dels Estats anglo-saxons, y lo qui vol assegura sa casa y son camp contra sas propias imprudencias, y s'entrega al afany de fer fortuna ab la certesa de que, si no se surt ab la seva, tindrà sempre un reconet pera passar la vellesa. No vull seguir fullejant lo llibre imaginari del nostre dret civil rejuenit, perquè la tasca fóra inacabable.

»¿Voleu dirigir lo somni cap a un altre costat? Fixem-nos, donchs, en las Corporacions y autoritats que estàn al devant, o ja de tot Catalunya, o ja de qualsevol de sas comarcas o Municipis. Totas tenen sas atribucions limitadas en la quantitat, però perfectament intactas en la qualitat. Las lleys fonamentals los tatxan moltes cosas que no poden fer, puix que aquet és l'únich camí de garantir las llibertats individuals y corporativas; però en las atribucions que'ls encarregan gosan de medis d'acció molt expeditius. La llar catalana, com l'inglesa, és sagrada e inviolable, però las autoritats tenen recursos pera posar siti en regla als criminals.

»¿Voleu somiar més encara? Donchs anem a lo que hà de ser complement d'aquet poètic somni. Al meteix temps que Catalunya, s'han regenerat las otras Regions peninsulars, y desde'l punt que cap d'ellas vol imposarse a las demás, ni's cuida sinó de casa seva, la pau fraternal regna en tota la Península. Fins s'han entès respecte a negocis, y si'ls castellans y andalousos alimentan a Catalunya, y a las Bascongadas, y a n'algunas otras Regions, nosaltres vestim a totas ellas y'ls proporcionem lo que sols pot sortir de grans manufacturas que demanan sobra de brassos en los països en que s'estableixen. Pera tractar dels assump-

tos comuns hi hà Poders y Autoritats generals, que tenen atribucions comptadas, però que disposan de tots los medis necessaris pera exercirlas ab energia. Com que aqueixos Poders y Autoritats s'ocupan de las relacions cxteriors, de la pau y de la guerra, y garantisan los drets de tots y de cada hu contra qualsevol extralimitació, vinga de qui vinga, y prestan alguns serveys generals, com los de correus y telègrafos, etc., etc., y regulan lo comers de las varias Regions entre ellas, y de totes ab l'estranger, los Poders regionals no tenen de preocuparse de res de lo que més mals de cap dóna als governs unitaris, y dedican tota sa activitat al foment dels interessos de la Regió y al avenç de tots los elements que la forman. Si ara'm preguntessiu si al davant d'aquets Poders y Autoritats generals hi hà un Rey, un President o un Concell, vos hauria de respondre, ab tota franquesa, que ni tant sols m'hi he fixat. ¡Val tant poch la pena, dada la restant organisació que vos he descrit! Si per mi anés, y jo pogués disposar, no vos amagaré que hi hauria un Concell o un President. Si va per altres y altres disposan, poden estar ben segurs de que no renyirem per tant poca cosa, per més que jo y molts altres que com jo pensan, treballarem sempre pera que'l REGIONALISME's coroni ab l'institució que'ns és simpàtica.»

* * *

Y vaig a terminar.

Ja'm sembla sentir a molts que tractaràn d'inoportuna la present conferencia. ¿Quan Espanya, diràn tal vegada, està dessangrantse en dugas guerres interiors tremendas, y en perill de veures engolfada en una d'exterior, més tremenda encara; quan lo Govern, corporacions y demés

entitats que s'agitan no pensan sinó en canons y fusells Maüser, en barcos y en emprèstits; quan fins los prelats fan batallons y colocan capitals en las novas cèdulas d'Aduanas; quan tota la nació va vestida de dol, convertida en una mar de llàgrimas, no tant per lo que sofreix com per lo que preveu que hà de sofrir encara, devia venir l'Ateneu parlant de llengua y teorissant Regionalisme?

Donchs, precisament per tals motius creyem de molta oportunitat lo tema.

Tot està negre, és veritat; la nuvolada cobreix ja tot l'horitzó, avansant ràpidament a tapar aquellas pocas escletxas per ahont entrava encara una mica de celistia. Per llevant y per ponent se senten ja fa estona'ls trons llunyans, y cauen ja aquellas grossas gotas que són indicatiu segur d'un temporal desfet. Los vents huracanats bufan ab més força a cada instant, y ni de lluny veyem una llum que'ns marqui'l camí, ni una mala barraca que pugui servirnos d'aixopluch.

Quan lo temporal y la borrasca hagin consumat sa obra destructora, al revenirse'l país del estupor en que l'han sumit los elements desencadenats, tal vegada en sas angunias demani per amor de Déu una idea salvadora.

Si pogués serho'l Regionalisme, ¿no seriam criminals de *lesa patria* si no l'haguessim estudiat y propagat?

HE DIT

El señor Presidente dió las gracias, en lengua catalana, á las autoridades, á los representantes de corporaciones y sociedades científicas y económicas presentes al acto y á los señores socios que llenaban la sala, declarando abierto el curso académico de 1896 á 1897 y levantando la sesión.

EL SECRETARIO GENERAL,
Enrique Prat de la Riba

V.º B.º
EL PRESIDENTE,
Valentín Almirall

MINISTERIO
DE CULTURA